

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 9. februarja 1870. ~

Gospodarske stvari.

Dve razstavi poljedelskih in gozdnih pridelkov.

Razstava v Črnovicah v Bukovini.

Ta razstava bode letos od 18. do 24. septembra (kimovca) in jemali se bodo v njo vsakteri poljski in gozdni pridelki iz vseh dežel našega cesarstva, pa tudi kmetijsko orodje in mašine.

Kdor misli svojih pridelkov kaj ali kako orodje razstaviti v Črnovicah, mora to na znanje dati že do 31. julija (malega srpana) ondašnji kmetijski družbi, do ktere se je treba v vseh družih zadevah obrniti, kedar kdo še kaj družega izvedeti želi.

Vabilo k tej razstavi, ki ga je predsednik črnoviške kmetijske družbe baron Oton Petrinó poslal družbi naši, povdarja posebno to, da, ker je južna Rusija in pa Moldava in Vlahija blizo, pride gotovo mnogo ljudi iz teh dežel v Črnovicah razstavljenega blaga gledat, in lahko je potem mogoče, ako se jim blago dopada, da dobí mnogo kupca v te dežele.

Razstava v Gradcu na Štajarskem

bode zadnje dni septembra in prve dni oktobra. Na pravi se v spomin 50letnici štajarske kmetijske družbe, kakor so „Novice“ že povedale. Kdor v tej izložbi kaj razstaviti želi, mora to „glavnemu odboru“ v Gradcu zadnji čas do 30. aprila (malega travna) na znanje dati. — Jemali se bodo v to razstavo pridelki poljedelski in gozdni, obrtnijski in rokodelski izdelki, rudninske stvari, umetnije, — pa tudi živina. —

V obéh razstavah se bojo za izvrstne reči dobile svetinje in slavlina pisma, za živino tudi premije v denarji.

Se vé, da v obé razstavi mora vsak svoje blago na svoje stroške poslati; al razstavna odbora bota skrbela, da bode vožnina po železnici zeló nizka.

Nekoliko o reji ovác.

Ovca je velika dobrotnica takim krajem, kateri so za rejo njeno pripravi. Če tudi ovca ni tistega prežlahnega plemena, ki se merinoško pleme imenuje in od ktere en sam lep oven po 3000 gold. in še več stane, vendar je ovca že veliko vredna, ako je velika, tedaj za mesó in loj dobra, ako dobrega mleka dá in dobre volne. Za naše kraje se tedaj po pravici priporoča jezerska ovca, ki se je zaplodila iz laške bergamaške, in pa trebiška.

To dvojno pleme si je izbrala družba kmetijska, da ga bo po deželi razdelila.

Naj nekoliko povemo o plemenjenji in reji ovác.

Ovca 18 mesecev stara je godna za pleme, če je dobro rejena, in oven tudi pri taki starosti, slabo rejene ovce pa in ovni pozneje, ker pri dobro rejeni živali se spolovni gin prej obudi. — Ovca nosi 21 tednov, večidel eno mlado. Prav je, da se ovce meseca kozoprška ali kimovca plemenijo, da spomladi zgodaj mlade imajo, ki prek konca vélicege travna že z materjo na pašo iti morejo.

Oven more 30 do 40 ovác vplemeniti; o tistem času naj je od čede ločen; najboljšje je k vsaki ovci ga posebej pustiti, pa ne en dan, ampak vsaki dan k drugi, ali pa še boljše, vsaki drugi dan, da krepkejši ostane.

Če hočemo lepše ali žlahnejše pleme izrediti si, treba je najlepše ovce odbrati in z najlepšim, tudi s tujim žlahnejšim ovnom jih plemeniti, in z njih hčerami ravno tako vsako leto skoz več rodov ravnati. Vendar tako pleme ne bo nikoli tiste popolnomasti imelo, kakor če se prvo žlahnejše pleme med seboj plemení.

Kdor brejih ovác ne varuje, ampak jih ali po mokrem ali še celó po slani pase, ali s psi sčuje in podi, ta je sam kriv svoje zgube, ker take matere rade zvržejo, včasí še celó zbolé in poginejo.

Ko se mlado poleže, treba je skrbeti, da od družih ovác škode ne trpi ali da svoje matere ne zgubi. Toraj je najboljšje take ovce od družih ločiti in posebej v kaki pregraji imeti. Jagnje naj bo pri materi, naj zraven nje leži, naj sesá, kedar hoče, in se uči svojo mater poznati.

Mlado naj sesá kake tri trde mesece; dalje to pustiti volno slabša. Ovca naj med tem boljše klajo, tudi korenstva dobiva, in mlado naj se vadi jesti; najprej naj se mu otrobi in mehka mrvica in voda ponuja, in počasi naj se odstavlja.

Jagnjeta, ktera niso za pleme, se kopijo, dokler še sesajo, kakor junčki. Pa grdo in po divje ravnajo tisti, kateri jim kile stolčejo.

Ovce ljubijo hribovsko pašo ali plevél po strniščih, ali suhe senožeti, zeleno in suho mrvo, tudi mlado potrgano ali surovo ali posušeno listje in veje grmov in mladih dreves; sicer pa vse tudi, kar govedo je. Rade zmiraj naprej gredó in se gredoč pasejo. Pijó malo, ter manj od vseh družih domačih živali. Sol pa posebno ljubijo, kakor je znano, tudi jim zelo hasne in se jim toraj ne smé utrgovati, ne mladim, ne starim. Mlado je potrebuje najmanj 2 funta vsako leto, staro pa po 4 funte.

Ovce se redé na paši in v hlevu, žlahne in nežlahne enako. Poleti naj se pasejo zunaj po bregovih, kjer je kratka trava, ki se ne izplača jo kositi; tudi povsod, kodar škode ni, samo po mokrih travniščih

nikdar ne, kjer cedilje in metuljavec raste, ki jim je strup, ravno tako po rosi in posebno po slani ne. Premlade dobre paše, posebno detelje se objedó, kakor goveda, in če se jim o pravem času ne pomaga, jim trebuh počí, in poginejo. V veliki vročini hočejo senco imeti, da v nji poležejo; dež jim pa ne škoduje, če naliv ni; če se le potlej kmalu posušé.

Pozimi ostanejo v hlevu, in se jim trikrat na dan klaja dá, zdrava mrva, slama, veje, repni skrožki ali korenstvo; velikim najmanj po 4 funte na dan, majhnim manj. Ovce imajo gosto volno, ki jih greje, potrebujejo zračnega hleva in višega, da jim prevroče ni, in da ne zbolijo, tudi dobre stelje, da niso v mokrem. Spomladi naj se prezgodaj na pašo ne ženó, ker jim je škodljiva.

Kdor hoče drobnico vpitati, vpita jo na dobri paši poleti ali jeseni, in pri dobri klaji pozimi, kakor govedo; stare jalove ovce in stari ovni niso za drugo. Vse ovce mlade in stare se rade in kmalu vpitajo na paši ali domá; pa zelo tolstih ne jemo radi:

Ovce živé do 20 let, pa malokje take starosti dočakajo, ker jih prej pokoljejo.

Politične stvari.

Govor L. Svetčev

o adresini razpravi v državnem zboru 19. u. m.

Po stenografičnem zapisniku.

V resnici moramo biti hvaležni, gospôda moja, da je položaj avstrijski dobil podobo takošno, kakoršno ima sedaj, kajti ona nam je do dobrega razjasnila stališče strank in njihova načela. Posebno pa moremo hvaležni biti za to, da ste ministerski spomenici vgledale beli dan, kajti obedve nam prav jasno in razločno razkladate vse avstrijske razmere.

Dovolite mi, gospôda moja, da ministerski spomenici, kateri namestujete prestolni govor in krog katerih se mora sukati glavna adresina razprava, z nekaterimi besedami bolj na tanko pojasnim.

Spomenico ministerske manjine lahko prav kratko obdelam, ker je vže zgubila svojo veljavo. — Noben pošten domoljub ne more odreči tej spomenici to zaslugo, da je v resnici povdarjala avstrijsko misel — ono misel namreč, da avstrijska ustava ima le takrat pravi temelj, kedar jo priznavajo vse kraljevine in dežele in vsi národi njeni. To, gospôda moja, je prava avstrijska misel in njo je gotovo vsak pravi domorodec v vsem obširnem carstvu radostno pozdravljal. Ta spomenica pa za tega del trdi potrebo, da se iščejo sredstva in poti, kako bi se porazumeli vsi narodi.

Spomenica ministerske večine zastopa ravno nasprotna načela. Ona za podlago nima vseh avstrijskih národov; ona trdi stališče le oni nemški stranki, ktera zahteva: mi moramo gospodovati v Avstriji, sicer nam na Avstriji nič ni ležeče!

Če se zdravi kaka bolezen, morajo se najpoprej poznati njeni vzroki. Avstrija, gospôda moja, je bolna, in ako bi v dokaz temu ne imeli družih znamenj — imamo pred seboj današnji položaj njen. In kaj je vzrok tej bolezni? Tista misel po nadvladi enega národa čez vse druge, ktera se izrazuje v spomenici ministerske večine, — misel namreč, da nemški rod mora v Avstriji gospodovati. Ta misel pa ni nova; že poprejšnji državniki postavljali so si jo za načelo pri vladi, in včeraj se je trdilo, da je v tem smislu Bach svoje poskušnje delal in za njim Schmerling. Ali obema so njune nakane popolnoma spodletele. Res čuditi se mora človek, videvši, da v Avstriji državnikov ne preveri niti skušnja niti lastna nesreča. Ko nam je Bach

vzel vse, kar smo si 1848. l. pridobili, ko je Avstrijo po nesrečni vojski pretresel v njenem osrčju, moral je odstopiti. Ko je za njim Schmerling državo po ravno tistej poti v denarnih zadevah uničil, — národom sad, ki ga je obetala oktoberska diploma, zadušil, in podlago stvaril za silstvo, po katerem se je morala pogodba z Ogersko stvoriti, tudi on je odstopil. In vendar se gospodje Giskra, Herbst in družniki njuni niso ustrašili nastopiti isto pot. Hodili so po njej dve leti in sami so morali gledati, da so njihove prizadeve bile brez vspeha. In kaj se nam kaže dandanes? Na novo se pripravljajo na to, da bi še z večim pogumom stopali po ravno istej napačni poti. In izid, gospôda moja, ne bo drugačen, kakor oni, ktereга sta doživela Bach in Schmerling, in ktereга ste doživeli vi sami v preteklih dveh letih.

Bog naj dá Avstriji po tej êri manj škode kakor v poprejšnjih letih! Dovolite mi pa izreči prepričanje svoje, da v sedanjem času najmanj kaže ravnati se po onih nesrečnih načelih. Gospôda moja, namera nemškega gospodstva je dandanašnji najmanj na svojem mestu, in to vže gledé na našo sedanjo ustavo. V naši ustavi veje misel enakosti in enakopravnosti vseh državljanov. Kako neki se vjema ž njo navlada enega rodú? Ali ne nasprotuje naravnost enakosti in enakopravnosti? V naših temeljnih postavah nahajamo lepa, svobodomiselná določila. Al kako se njim prilega misel, vsem narodom siliti gospodstvo enega?! Ali ne razdere taka misel bitstvo vse prostosti? Naša sedanja ustava ima nalogo konstitucionalizem vresničiti; če se pa poleg tega umetno gospodstvo enega národa podpira, in če hoče to gospodstvo z nepravilnimi volilnimi redi vzdržavati se, kako se strinja to z ustavnim duhom, ki je le takrat resnica, kedar obsega v sebi pravo in resnično ljudsko voljo vsega cesarstva.

Iz tega vidite tedaj, gospôda moja, da je načelo krivo, in da se mora pred vsem ta hudi duh izgnati iz države, ako hočemo najti pravo pot. Prav naravno je sicer, da se zametuje vsakoršno porazumljenje pri takih načelih, ki jih ima večina ministerska; kajti porazumljenje in sprava tirja vže naprej, da se pripoznajo vzajemne pravice vseh národov, in če se te pripoznajo, mora se nadvladanju enega národa nad drugimi slovó dati. Čisto naravno je dalje, da se pri taci vladajočih mislih še spodbija samouprava, in res prav dosledno izrekajo potem ministri: „z 17 deželnimi zbori ne moremo vladati!“ kajti onemu, ki hoče en národ povzdigniti za gospoda, druge národe pa mu za hlapce dati, ne more po godu biti avtonomija, — on potrebuje centralizma. Naravno je pa potem tudi to, da se hočejo vpeljati neposrednje volitve, ktere odstranjujejo samostojnost kraljevin in dežel in uničujejo najdražo pravico deželnih zborov — neposrednje vdeleževati se postavodajanja.

Če pa si kdo izbere načelo nepravilno, sramuje se resnice in si išče izgovorov, da bi opravičil, kar namerava; on išče zavetja v tem, da laže, stvari drugač obrača in pa natolcuje.

Prav tako je zdaj; to pričajo agitacije, katerih se je poslednji čas poprijela stranka, o kateri sem poprej govoril. Naj vam le nektera taka sredstva omenim. Obdolževala se je opozicija na vrat na nos, da hoče ustavo odstraniti, da namerja reakcijo vpeljati, in celó ministerski manjini so se take nakane podtikale, čeravno v spomenici črno na belem beremo, da taci misli ni nikoli gojila. Kako se more kdo predrzniti, celim narodom podtikati nakano, ki je tako nenaravna, da je naravnost nemogoča. Prašam Vas, kako je li mogoče, da bi celi národi od sebe odbijali ustavne pravice? kako je li mogoče, da bi kako ljudstvo ne ho-